

KNJIŽNA IN DRUGA POROČILA

Dimitr Krandžalov, Jak se ze staré pevnosti v Aboby stala Pliska (pos. odtis iz Sbornika Vysoké školy pedagogické v Olomouci, Historia IV, 1957, 22 str., z ruskim in nemškim povzetkom ter 9 slikami).

Avtor, Dimitr Krandžalov, ki meni, da stara trdnjava pri Abobi ni bila prva prestolnica starobolgarske države, kritizira v tem članku zaključke K. Škorpila in Th. I. Uspenskega. V obrisih podaja v tem kratkem članku zgodovino raziskovanj, ki jih je opravil Škorpil v bližini bolgarske vasice Abobe z ruskim bizantologom Uspenskim, ki je tedaj bil direktor Ruskega arheološkega inštituta v Carigradu. Škorpilu očita avtor nacionalne vzroke, da je tamkajšnje, predvsem gradbene ostaline, ki naj bi pripadale tako kasnoantičnim kakor tudi bizantinskim stavbam raznih časov, pripisal kaganu Omortagu kot osnovatelju Pliske. Iz podobnih vzrokov, misli avtor, so tamkajšnjo tako imenovano »veliko baziliko« pripisali knezu Borisu. Kot dokaz za nepravilnost gledišč Škorpila in Uspenskega trdi avtor, da so vsi tukaj najdeni novci in svinčeni pečati bizantinskega izvora ter da pripadajo šele 10. in začetku 11. stoletja.

Nesporno je, da bo potrebno v marsičem revidirati tako starejše najdbe kakor tudi starejša mnenja ne samo v zvezi z Abobo, temveč tudi druga. Zdi se mi pa, da avtor ni dokazal absolutno zmotnost sklepov Škorpila in Uspenskega. Način podajanja je namreč preveč polemičen z namenom, dokazati samo, da Aboba ni Pliska, toda brez kakršnih koli materialnih dokazov. Najdeni novci in pečati pač lahko dokazujejo, da je Aboba bila uporabljana tudi še v 10. in 11. stoletju. Sam avtor namreč trdi, da pripada del arhitekture tudi še kasnoantičnemu času. Toda tudi ta čas ni dokumentiran z novci.

Ali je Aboba v resnici Pliska ali ne, bo pokazala detajlna analiza vseh starejših najdb. Ravno tako bo revizija pokazala popolnejšo sliko in datacijo. Pri tem pa ne bo niti malo zmanjšano delo in pomen znanstvenega delavca Škorpila v devetdesetih letih prejšnjega stoletja, ki je Abobi posvetil vse svoje življenje.

J. Korošec

Rad Vojvodjanskih muzeja 5, Novi Sad 1956, 300 str.

V isti razporeditvi in isti tehnični opremi je izšel tudi peti zvezek glasila Vojvodjanskih muzejev. Zamuda je sicer precejšnja, kar je pa treba pripisati raznim tehničnim in mogoče finančnim vzrokom.

Arheoloških razprav, člankov ter poročil je tudi v novi številki manjše število glede na prve številke tega glasila. Vendar je tudi tu arheologija zastopana še kar v zadostni meri. Najbolje je zastopana kovinska doba, medtem ko nekatere druge dobe ali sploh niso zajete, ali pa samo v poročilih.

Med arheološkimi razpravami obravnava Milutin Garašanin v članku »O poreklu bronzanodopskih sudova sa dve drške na jugoistoku Evrope«, izvor nekaterih posod, predvsem čas z dvema ročajema. Na osnovi njihove razširjenosti na Balkanskem polotoku in v Mali Aziji sklepa, da je ta oblika jugovzhodnega izvora, od koder se je potem razširila v Makedonijo, Srbijo in Bulgarijo, kasneje pa tudi severno od Donave. Glede na prodiranje tega tipa z juga proti severu ter vrste drugih pojavov, je avtor skušal postaviti tudi relativno kronologijo raznih kulturnih skupin severno od Donave. Kot temelj mu je pri tem služila bubanjsko-humska skupina, v kateri se ravno tako javljajo posode ali čaše z dvema ročajema.

Draga Garašanin obravnava v članku »O jednom specijalnom tipu koplja ranog halštatskog perioda« razširjenost tipoloških variant bronastih suličastih osti posebnega tipa, ki imajo dvojno rebro na listu osti.

V poročilih objavlja Vojislav Trbuhović žgan grob, ki je bil odkrit na »Gradcu« v Belegišu. Avtor veže grob na osnovi nekaterih posod s skupino Kisa-postag ter ga označuje kot najjužnejšo doslej znano sled te skupine. Istočasno domneva, da predstavlja ta grob za sedaj eno najstarejših sežiganj in pokopavanj v žari. — Marcel Gorenc in Danica Dimitrijević kratko poročata o poskusnem izkopavanju na »Gradini« v Starem Slankamenu leta 1955. Ob tej priložnosti so bile ugotovljene srednjeveške, rimske in prazgodovinske oziroma latenske plasti. — Kratko poročilo »Rekognosciranje i zaštitno iskopavanje u Seleušu 1955 god.« je napisala Natalija Simovljević. Najdbe pripadajo rimski periodi.

V oddelku »Gradivo« obravnavata arheologijo dva sestavka. V enem »Pečati na slovenskoj keramici u nekim muzejima Srbije i Vojvodine« objavlja Marija Birtašević znake na dnu slovanskih in srednjeveških posod, ki časovno pripadajo desetemu in kasnejšim stoletjem. — Šandor Nagy pa objavlja slovanske posode, ki so bile najdene v neki kulturni jami v Čortanovcih. Časovno stavlja avtor najdbo teh posod v prehod 11. v 12. stoletje.

V poglavju »Iz muzejskih zbirki« je tudi članek Natalije Simovljević »Arheološki materijal iz rimskog doba u Narodnom muzeju u Pančevu«. Avtorica je gradivo in najdbe podala s topografskega gledišča. Gradivo, ki ga uporablja, je rimsko, sarmatsko in jaziško, časovno pa spada v 2. in 3. stoletje n. e.

Ostale razprave, članki in poročila obravnavajo zgodovinsko, etnološko, umetnostnozgodovinsko in razno naravoslovno gradivo. Tako so zgodovinskega značaja razprava Koste Milutinovića: »Đura Daničić i Vojvodina«, dalje razprava Trive Krstonošića: »Nastojanja oko osnivanja poljoprivredne škole u okrugu Šajkaškog bataljona 1862 i 1868—1873 godine«. Med gradivom objavlja Slavko Gavrilović urbar vasi Kulpino iz 1773. leta, Zagorka Končar pa kurirske baze iz NOB v srednjem Banatu.

Etnologija je zastopana s članki Vere Milutinović: »Kult vezan za crkvu na Tekijama«, dalje Milana Miloševa: »Suvače u Banatu«, ter Slavka Gavrilovića in R. L. Veselinovića, ki objavljata cehovska pravila in gradivo za zgodovino cehovstva. Zanimiv je članek Olivera Živkovića, ki obravnava ribolov in ribarsko orodje na Tamišu.

Članki Bojane Radojković: »Kivot Dmitra iz Lipove«, dalje članek Mirjane Čorović-Ljubinković: »Daskal jeromonah Stefan Ravančanin«, Zagorka Jane: »Rukopisne knjige u vladicianskom dvoru u Vršču« ter članka Petra Momirovića, Jelene Vandrovske in Dim. Kirilovića, ki obravnavajo dva evangelistarja pravoslavne cerkve v Loku in samostanu Mešiću, imajo bolj umetnostnozgodovinski značaj.

Gradivo naravoslovnih ved pa obravnavajo Sima Grozdanović: »Iz života in-sekata na Deliblatskom pesku«, Milorad Marčetić: »Analiza dosadašnjih podataka o pojavi Anserina i Anatida na teritoriji Vojvodine« in Stanija Colović: »Flora Fruške gore i okoline«.

Na koncu so poročila o delu in življenju Vojvodjanskih muzejev, kritike in prikazi ter bibliografije muzejsko-konservatorske stroke za Vojvodino od 1954. do 1955. leta.

J. Korošec

Lihnid, Godišen zbornik na Narodniot muzej vo Ohrid I, Ohrid 1957, 185 str.

Narodni muzej v Ohridu je začel izdajati svoj lasten zbornik pod naslovom »Lihnid«, po starem antičnem imenu današnjega Ohrida. Glede na to, da je to zbornik muzeja, so zastopane teme vseh panog, s katerimi se muzej ukvarja. Najbogatejše je v zborniku obravnavana arheologija, nekaj manj pa etnografija. Vsebinsko je gradivo razdeljeno tako, da so v prvem delu razprave in obširnejša poročila, posebej so pa poročila muzejskih oddelkov.

Uvodno besedo, o razvoju muzeja od njegove otvoritve leta 1951 do danes, je napisal Viktor Plevneš, sedanjí ravnatelj muzeja.

O novih raziskovanjih na znani nekropoli v Trebeništu sta podala obširno poročilo Vasil Lahtov in J. Kastelic pod naslovom »Novi istraživanja na nekropolata Trebenište 1953—1954«. Po kratkem orisu zgodovine dosedanjega razisko-